

Przedmiot: Filozofia klasa 1

Rok szkolny: 2026_27

Nauczyciel: Paweł Nowak

Podręcznik: Koss Michał, Łojek-Kurzętkowska Maria, *Filozofia*. Podręcznik. Klasa 1. Zakres podstawowy. Liceum i technikum, Wyd. Operon 2019

Dział 1: Pojęcie filozofii

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wyjaśnia etymologię słowa „filozofia” oraz wymienia główne dyscypliny filozoficzne (ontologia, epistemologia, etyka, estetyka).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Odróżnia pytania filozoficzne od pytań nauk szczegółowych; objaśnia różnicę między filozofią, światopoglądem a ideologią.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Analizuje krótki tekst filozoficzny z podręcznika i identyfikuje jego główny problem badawczy.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Argumentuje na rzecz tezy o doniosłości myślenia krytycznego we współczesnym świecie, opierając się na pojęciu autonomii poznawczej.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Projektuje autorskie zestawienie pytań egzystencjalnych, wykazując ich zakorzenienie w konkretnych dyscyplinach filozofii.

Dział 2: Pierwsze pytania filozoficzne

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wskazuje Jonię jako miejsce narodzin filozofii i wymienia pierwszych filozofów przyrody (Tales, Anaksymander, Anaksymenes).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia pojęcie *arche* i objaśnia, czym różni się mitologiczne wyjaśnianie świata od podejścia racjonalnego (*mythos* do *logos*).
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Przyporządkowuje konkretne żywioły do koncepcji poszczególnych filozofów z Miletu i objaśnia logiczne powody ich wyborów na podstawie podręcznika.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Porównuje monistyczne podejście do rzeczywistości z codziennym, potocznym doświadczeniem wielości rzeczy.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Píše esej, w którym ocenia, czy współczesna fizyka (szukanie fundamentalnych cząstek) kontynuuje intuicje pierwszych filozofów przyrody.

Dział 3: Pierwsze spory filozoficzne

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcia wariabilizmu i statyzmu; przyporządkowuje do nich postaci Heraklita i Parmenidesa.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Objasnia sens metafory „niepodobna wstąpić dwukrotnie do tej samej rzeki” oraz istotę tezy Parmenidesa, że „byt jest, a niebytu nie ma”.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wykorzystuje argumentację o zmienności lub stałości świata do zinterpretowania podanych przez nauczyciela zjawisk przyrodniczych bądź społecznych.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Przeprowadza analizę porównawczą stanowisk: Heraklita i Parmenidesa, wskazując, jak ich ontologia wpływa na możliwość ludzkiego poznania.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Samodzielnie analizuje wybraną aporię Zenona z Elei (np. *Achilles i żółw*) i proponuje jej logiczne lub matematyczne rozwiązanie na poziomie szkolnym.

Dział 4: Z czego składa się ludzki umysł?

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje podstawowe pojęcia psychologiczno-filozoficzne obecne w dziale oraz wymienia myślicieli zajmujących się naturą ludzkiej psychiki.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia mechanizmy i ewolucję poglądów na relację między duszą (umysłem) a ciałem.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wskazuje w tekstach źródłowych z podręcznika argumenty, jakimi filozofowie uzasadniali niematerialność bądź materialność umysłu.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Ocenia konsekwencje przyjęcia stanowiska skrajnego materializmu lub dualizmu antropologicznego dla pojęcia wolnej woli.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Projektuje eksperyment myślowy badający kryteria tożsamości osobowej w dobie rozwoju sztucznej inteligencji.

Dział 5: Filozofia Sokratesa. Początki refleksji antropologicznej

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Podaje ramy czasowe życia Sokratesa, przytacza jego słynne powiedzenie („Wiem, że nic nie wiem”) oraz wymienia pojęcie cnoty (areté).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia, na czym polega intelektualizm etyczny Sokratesa oraz jak odróżniał się on od relatywizmu sofistów.

- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Ilustruje działanie metody sokratejskiej (etapu elenktycznego i maieutycznego) na bazie konkretnego przykładu rozmowy.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Analizuje motywy Sokratesa opisane w *Obronie Sokratesa*, oceniając jego decyzję o podporządkowaniu się wyrokowi śmierci w imię prawa.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Odgrywa lub moderuje klasową debatę oksfordzką opartą na sporze o absolutny charakter wartości moralnych (Sokrates vs Protagoras).

Dział 6: Idealizm Platona

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcie idealizmu (dualizmu ontologicznego); wymienia cechy świata idei i świata materialnego według Platona.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia mechanizm poznania jako przypominania sobie (*anamneza*) oraz strukturę ludzkiej duszy według Platona.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Dokonuje interpretacji alegorii jaskini (z księgi VII *Państwa*) i przyporządkowuje jej elementy do pojęć z Platonowskiej teorii poznania.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Analizuje relację między światem zmysłowym a światem idei, oceniając argumenty Platona na rzecz wyższości poznania rozumowego nad zmysłowym.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Tworzy autorski esej lub prezentację ukazującą przejawy platonizmu we współczesnej popkulturze (np. nawiązania do alegorii jaskini w kinie/literaturze).

Dział 7: Rola i znaczenie filozofii Platona

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wskazuje na istnienie Akademii Platońskiej i wymienia główne założenia utopijnego państwa Platona (podział na trzy kasty).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Tłumaczy koncepcję króla-filozofa oraz wyjaśnia, dlaczego Platon krytykował rządy demokratyczne.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wykorzystuje wiedzę o filozofii politycznej Platona do analizy zagrożeń i zalet totalitaryzmu oraz utopii społecznych opisywanych w podręczniku.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Krytycznie ocenia platońską wizję cenzury sztuki i państwa idealnego z perspektywy współczesnych praw człowieka.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Formułuje pisemną polemikę z wybranym aspektem politycznym myśli Platona, stosując zasady zaawansowanej argumentacji logicznej.

Dział 8: System filozoficzny Arystotelesa

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcia: hilemorfizm, empiryzm, eudajmonizm; wymienia cztery przyczyny bytu według Arystotelesa.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia działanie hilemorfizmu (związek materii i formy) oraz arystotelesowską zasadę złotego środka w etyce.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Przyporządkowuje konkretne zachowania do tabeli wad i zalet według zasady złotego środka (np. odwaga jako środek między tchórzostwem a brawurą).
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Przeprowadza porównanie ontologii Platona (idealizm) z ontologią Arystotelesa (realizm), oceniając, która koncepcja lepiej tłumaczy ruch i zmianę.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Projektuje i przeprowadza badanie ankietowe w klasie na temat „Czym jest szczęście?”, a następnie analizuje wyniki przez pryzmat koncepcji eudajmonistycznej Stagiryty.

Dział 9: Stoicyzm i epikureizm – dwa modele życia etycznego

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wskazuje Zenona z Kition i Epikura jako twórców szkół; definiuje pojęcia: *ataraksja*, *apatia*, *hedonizm*.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia epikurejską zasadę czwórmianu leczniczego (*tetrapharmakos*) oraz stoickie pojęcie cnoty jako wartości autotelicznej.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Rozpoznaje postawy stoickie i epikurejskie w tekstach kultury (np. we fraszkach i pieśniach Jana Kochanowskiego) oraz w sytuacjach codziennych.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Ocenia i porównuje skuteczność rad stoików i epikurejczyków w radzeniu sobie z lękiem przed cierpieniem i śmiercią.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Przygotowuje poradnik dla współczesnego nastolatka w formie cyfrowej, oparty o zasady stoicyzmu (tzw. nowoczesny stoicyzm – *modern stoicism*).

Dział 10: Ponadczasowa wartość sceptycyzmu

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wymienia Pyrrona z Elidy; definiuje pojęcie sceptycyzmu i zasadę powstrzymania się od wydawania sądów (*epoche*).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Tłumaczy argumenty (*trope*) sceptyków przeciwko możliwości osiągnięcia wiedzy pewnej i objaśnia, jak sceptycyzm miał prowadzić do spokoju ducha.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Identyfikuje postawę sceptyczną w analizowanych komunikatach medialnych lub naukowych zaprezentowanych w podręczniku.

- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Rozróżnia sceptycyzm radykalny (pyrroński) od sceptycyzmu metodologicznego, oceniając przydatność tego drugiego w procedurach naukowych.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Píše artykuł publicystyczny demaskujący zjawisko „fake newsów” i manipulacji w internecie, stosując sceptyczną procedurę weryfikacji informacji.

Dział 11: Początki filozoficznej teologii

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcia: monoteizm, politeizm, panteizm, Pierwszy Poruszyciel.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia Arystotelesowską koncepcję Boga jako czystej formy (Nieruchomego Poruszyciela) i odróżnia ją od religijnych wyobrażeń bóstw olimpijskich.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Odróżnia w tekstach filozoficznych argumenty o charakterze racjonalnym (filozoficznym) od argumentów opartych na objawieniu (teologicznych).
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Analizuje logiczną strukturę kosmologicznego dowodu na istnienie Boga (poszukiwanie pierwszej przyczyny sprawczej) i ocenia jego spójność.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Konstruuje mapę myśli lub schemat infograficzny przedstawiający ewolucję pojęcia Absolutu od Talesa, przez Ksenofanesa, aż po Arystotelesa.

Dział 12: Źródła estetyki

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje termin „estetyka”; wymienia greckie pojęcia: *mimesis*, *katharsis*, oraz klasyczną definicję piękna (proporcja, harmonia).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia, na czym polegała koncepcja sztuki jako naśladownictwa rzeczywistości (*mimesis*) oraz funkcja oczyszczająca tragedii (*katharsis*).
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wykorzystuje klasyczną definicję piękna do opisu i analizy wybranego dzieła sztuki antycznej (np. rzeźby Polikleta czy architektury Partenonu).
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Porównuje stosunek Platona do sztuki (chęć wypędzenia poetów z państwa) ze stanowiskiem Arystotelesa (docenienie roli sztuki), oceniając trafność ich argumentacji.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Postępując się przykładami współczesnych instalacji artystycznych, przygotowuje autorską prezentację lub esej na temat: „Czy

współczesna sztuka awangardowa zerwała całkowicie z antycznymi kategoriami estetycznymi?”.

Ocenie podlega: praca ucznia na lekcji, kartkówki, sprawdziany, odpowiedzi ustne, zeszyt, tzw. prace długoterminowe.

Przedmiot: Filozofia klasa 2 i 3

Rok szkolny: 2026_27

Podręcznik: Gajewska Magdalena, Sobczak Krzysztof, *Filozofia*, Podręcznik zakres rozszerzony, Wydawnictwo Operon 2012.

Dział 1: Wprowadzenie do filozofii

- **Ocena dopuszczająca (Pamiętanie): Wymienia** główne dyscypliny filozoficzne (metafizyka, epistemologia, etyka) oraz podaje etymologię słowa "filozofia".
- **Ocena dostateczna (Zrozumienie): Wyjaśnia**, czym różni się myślenie filozoficzne od mitologicznego, potocznego i naukowego.
- **Ocena dobra (Zastosowanie): Identyfikuje** filozoficzny wymiar w codziennych sytuacjach życiowych oraz tekstach kultury masowej.
- **Ocena bardzo dobra (Analiza): Analizuje** pojęcie *arche* i bada historyczne przesunięcie od pytań o naturę świata do pytań o człowieka.
- **Ocena celująca (Ocena i Tworzenie): Formułuje** autorską definicję filozofii, uzasadnia jej przydatność we współczesnym świecie i broni swojej tezy w dyskusji.

Dział 2: Kultura logiczna (z elementami semiotyki)

- **Ocena dopuszczająca (Pamiętanie): Definiuje** pojęcia: znak, język, nazwa, zdanie w sensie logicznym oraz błąd logiczny.
- **Ocena dostateczna (Zrozumienie): Rozróżnia** rodzaje definicji (nominalne, realne) oraz wskazuje błędy polegające na nieostrości lub wieloznaczności terminów.
- **Ocena dobra (Zastosowanie): Klasyfikuje** nazwy według ich zakresu i treści oraz stosuje proste reguły wnioskowania (np. *modus ponens*).
- **Ocena bardzo dobra (Analiza): Wykrywa i nazywa** błędy materialne i formalne w złożonych wypowiedziach publicznych (np. *błędne koło*, *ekwiwokacja*, *argumentum ad hominem*).
- **Ocena celująca (Ocena i Tworzenie): Konstruuje** poprawne formalnie wypowiedzi argumentacyjne, **ocenia** poprawność logiczną cudzych tekstów i precyzyjnie **obala** nielogiczne zarzuty.

Dział 3: Filozofia starożytna

- **Ocena dopuszczająca (Pamiętanie): Przyporządkowuje** kluczowych filozofów do ich szkół (Sokrates, Platon, Arystoteles, epikurejczycy, stoicy) i **wymienia** ich sztandarowe pojęcia (np. *idea*, *hylemorfizm*, *ataraksja*).
- **Ocena dostateczna (Zrozumienie): Wyjaśnia** sens alegorii jaskini Platona oraz arystotelesowską koncepcję złotego środka w etyce.
- **Ocena dobra (Zastosowanie): Odnosi** zasady etyki stoickiej lub epikurejskiej do radzenia sobie ze stresem i wyzwaniami współczesnego życia.
- **Ocena bardzo dobra (Analiza): Porównuje** epistemologiczny racjonalizm Platona z empiryzmem Arystotelesa, wykazując różnice w ich podejściu do natury rzeczywistości.
- **Ocena celująca (Ocena i Tworzenie): Tworzy** pisemną krytykę wybranego systemu starożytnego, samodzielnie oceniając słabe punkty teorii idei Platona lub metafizyki Arystotelesa.

Dział 4: Filozofia średniowieczna

- **Ocena dopuszczająca (Pamiętanie): Wskazuje** główne nurty (patrystyka, scholastyka), kluczowe postaci (św. Augustyn, św. Tomasz z Akwinu) oraz definicję teocentryzmu.
- **Ocena dostateczna (Zrozumienie): Wyjaśnia**, na czym polegał spór o uniwersalia (powszechniki) oraz koncepcja harmonii wiary i rozumu.
- **Ocena dobra (Zastosowanie): Rekonstruuje** i przedstawia w jasny sposób jeden z pięciu dowodów (dróg) św. Tomasza na istnienie Boga.
- **Ocena bardzo dobra (Analiza): Analizuje i kontrastuje** ze sobą dramatyzm antropologii św. Augustyna (człowiek rozdarty) z uporządkowanym tomizmem.
- **Ocena celująca (Ocena i Tworzenie): Ewaluuje** filozoficzne argumenty średniowiecza z perspektywy współczesnej nauki i **konstruuje/pisze** esej na temat relacji nauki i religii.

Dział 5: Problemy filozofii (Wybrane zagadnienia nowożytne i współczesne)

- **Ocena dopuszczająca (Pamiętanie): Wymienia** główne stanowiska nowożytne i współczesne (racjonalizm Kartezjusza, empiryzm Locke'a, kantyizm, egzystencjalizm, utylitaryzm) i przypisuje im autorów.
- **Ocena dostateczna (Zrozumienie): Wyjaśnia** sens Kartezjańskiego *Cogito ergo sum* oraz Locke'owskiej koncepcji czystej karty (*tabula rasa*).
- **Ocena dobra (Zastosowanie): Rozstrzyga** dylematy moralne, stosując zasady imperatywu kategorycznego Kanta oraz rachunku korzyści utylitaryzmu.

- **Ocena bardzo dobra (Analiza):** **Analizuje** przełom kopernikański w filozofii Kanta oraz bada strukturę egzystencjalnego lęku i wolności u Sartre'a lub Kierkegarda.
- **Ocena celująca (Ocena i Tworzenie):** **Syntetyzuje** spory nowożytne ze współczesnymi nurtami (np. postmodernizmem) i pisze samodzielny, dojrzały esej filozoficzny spełniający kryteria maturalne.

Dział 6: Analiza tekstów źródłowych (Warsztat maturalny)

- **Ocena dopuszczająca (Pamiętanie):** **Odnajduje** w tekście kluczowe pojęcia i tezy wskazane bezpośrednio przez nauczyciela.
- **Ocena dostateczna (Zrozumienie):** **Parafrazuje** trudny fragment tekstu źródłowego (np. z pism Nietzschego czy Kanta) bez zniekształcania myśli autora.
- **Ocena dobra (Zastosowanie):** **Wykorzystuje** cytaty z tekstu jako trafną ilustrację lub poparcie omawianego stanowiska filozoficznego.
- **Ocena bardzo dobra (Analiza):** **Dokonuje pełnej dekonstrukcji tekstu:** wyodrębnia tezę główną, przesłanki, wnioski oraz ukryte założenia autora.
- **Ocena celująca (Ocena i Tworzenie):** **Prowadzi krytyczny dialog z tekstem,** formułując kontrargumenty, oceniając siłę perswazyjną tekstu i tworząc autorskie podsumowanie problemu.

Ocenie podlega: praca ucznia na lekcji, kartkówki, sprawdziany, odpowiedzi ustne, zeszyt, tzw. prace długoterminowe.